

Esther Hendriks
 VISTA college Heerlen
 Contact: e.hendriks@vistacollege.nl

VISTA Leest! Lezen op het mbo, beter in taal

1. Inleiding

Lezen als vak op een mbo-college. Je zou denken dat dat na de basisschool en het voortgezet onderwijs geen taak meer is voor het beroepsonderwijs, maar de werkelijkheid is anders.

De leesvaardigheid van Nederlandse 15-jarige leerlingen is de afgelopen tien jaar sterk gedaald en steekt steeds minder gunstig af tegen die van leerlingen uit andere landen. Dat blijkt uit PISA-2018, een internationaal vergelijkend onderzoek naar de prestaties van 15-jarigen bij ‘lezen’, ‘wiskunde’ en ‘natuurwetenschappen’. Daar komt nog bij dat de leesmotivatie van de Nederlandse leerlingen intussen de laagste is van alle deelnemende landen. Al met al een ernstige situatie, zodat de oproep tot ‘een Leesoffensief’ van de Onderwijsraad, de Raad voor Cultuur en inmiddels ook OCW meer dan terecht is.

Een derde van de Nederlandse werkgevers is niet tevreden over het taalniveau van afgestudeerde mbo’ers. Twee derde van de docenten vindt het taalniveau van studenten onvoldoende. Wanneer een student meer leest, is er minder kans dat hij of zij uitvalt op school. Wie meer leest, is beter in technisch en begrijpend lezen, en heeft een ruimere woordenschat. Dat zijn succesfactoren voor school. Bij VISTA college zijn we daarom begonnen met de pilot *Vista Leest!*, om taalachterstanden aan te pakken, maar vooral om te laten zien dat lezen leuk is en veel leesplezier oplevert. Een student in het land, die al langer leest, zuchtte: “sinds ik ben gaan lezen, snap ik de lessen beter. En hierdoor ben ik nog meer gaan lezen!”.

Het VISTA college heeft vrij lezen op het rooster gezet om zo de taalvaardigheid van studenten te vergroten. Of een jongere nu leert voor kapper, administratief medewerker, beveiliging of kraamverzorging, Nederlandse taal staat bij elke mbo-opleiding op het rooster. In het mbo omvat dat vooral spelling en lees-, spreek-, luister- en schrijfvaardigheid. Het lezen van fictie is, anders dan in het voortgezet onderwijs, niet wettelijk verplicht. Toch willen steeds meer mbo-opleidingen hier wel wat mee, om via het lezen van boeken hun studenten taalvaardiger te maken. Om het project goed op te zetten, is er een nauwe samenwerking tussen onze school en de bibliotheek. Het project zet

in op het voorkomen en tegengaan van laaggeletterdheid van (jong-)volwassenen in de regio Zuid-Limburg.

2. Succesfactoren

Om lezen op school tot een succes te maken, zijn er een aantal factoren waarmee rekening gehouden moet worden.

- *Het juiste boek: de VISTA schoolbibliotheek* – Er moeten genoeg boeken zijn, de boeken moeten de doelgroep aanspreken en ze moeten dicht in de buurt zijn (letterlijk!). Idealiter moet de student niet al te veel moeite doen om een goed boek te vinden of te lenen.

Met een budget van 2.000 euro heb ik in een jaar tijd een bibliotheek met zo'n 7.000 boeken aangelegd die geschikt zijn en passen bij de doelgroep. Kringloopwinkels werden afgestruind, boeken werden gedoneerd en er werden ook nieuwe titels gekocht. Een ruimte naast de schoolkantine is ingericht als bibliotheek.

De VISTA-mediatheek heeft een grote, gevarieerde en actuele collectie die tegemoet komt aan de wensen van studenten, docenten en medewerkers. Studenten zijn vrij in hun boekkeuze. Alvorens ze beginnen met vrij lezen, worden ze, middels voorlichting, bewust gemaakt van het belang van lezen voor hun opleiding.

- *Docent leest mee* – De docent is een rolmodel en leest dus mee tijdens de leesles. Ook hij leest in een eigen boek en voor zijn eigen plezier. Studenten zijn benieuwd naar wat hun docent leest. Op het VISTA college hebben we bijvoorbeeld een docente die een *Instagram*-boekenpagina bijhoudt. Zij fotografeert de boeken op een mooie manier en schrijft er een recensie over. Studenten zijn hierin geïnteresseerd. In eerste instantie heb ik actief gezocht naar docenten die zelf van lezen houden en die begrijpen waarom we gaan vrij lezen met studenten. Zij onderschrijven het belang van vrij lezen voor de taalontwikkeling van hun studenten.
- *Roosteren* – Naast een prominente plek in het schoolgebouw, moet het leesproject ook een vastere plek in het lesprogramma van VISTA krijgen. De Nederlandse taalbeheersing blijft namelijk een dingetje. Docent Roel Willems: “Ze zijn allemaal goed in Engels; dat pikken ze op in games en series. Maar het Nederlands blijft achter”. *VISTA Leest!* wordt daarom tweemaal per week vast een half uur in het rooster gezet bij vier afdelingen bij 21 klassen. Door lezen als vak te roosteren neem je de vrijblijvendheid weg; een student snapt dat het een vak is op zijn school. En bij dat vak hoort een boek. Je neemt daarmee een stuk weerstand weg.
- *Leesconsulent-mbo* – Als eerste mbo in Nederlands Limburg hebben we een Leesconsulent-mbo aangenomen bij VISTA. Haar naam is Veerle Dremmen. Veerle is

leesconsulent bij SCHUNCK bibliotheek in Heerlen en zet haar deskundigheid in op het gebied van ‘collecties’, ‘leesbevorderingsbeleid’ en ‘leesbevorderende activiteiten’. Veerle ontzorgt docenten, studenten kunnen met vragen bij haar terecht en ze is twee dagdelen in de VISTA-bibliotheek aanwezig.

- *Workshops* – We gaan leesbevorderende workshops opzetten. Zo nemen we bijvoorbeeld deel aan de landelijke campagne *De Weddenschap* (waarbij bekende Nederlanders leerlingen uitdagen om drie boeken te lezen in een half jaar). We hebben Leon Verdonschot hiervoor gevraagd als onze regionale coach.
- *Taalbeleid* – Om vrij lezen te verankeren, is een structurele aanpak nodig. Op beleidsniveau werken we er ondertussen aan dat vrij lezen een duidelijke plaats krijgt in het taalbeleid van het VISTA college.
- *Monitoren en evalueren* – De pilot of *start-up VISTA Leest!* draait in principe twee jaar. Hierin is meegenomen: het daadwerkelijk opstarten van het project, de contacten leggen met de partners, namelijk de gemeente Heerlen en de bibliotheek SCHUNCK en het starten met lezen in de klas. In deze korte periode zal je nog geen duidelijke toename van de leesvaardigheid kunnen meten. Wel kan je meten of studenten (naar eigen zeggen) meer en liever zijn gaan lezen. Hebben ze, met andere woorden, meer leesplezier gekregen? Hiervoor zetten we het meetinstrument ‘Monitor De Bibliotheek op School’ van Kunst van Lezen in. De monitor-mbo meet het leengedrag en de leesmotivatie van studenten en het leesbevorderend gedrag van de docenten.
- *Leeskilometers maken* – Met een of twee keer per week een half uur vrij lezen, willen we mbo’ers aan het lezen krijgen. “Hoewel ze eerst zeiden: ‘Moet dit echt?’, hoor ik nu dat ze het toch best fijn vinden. Het wordt inmiddels normaal voor hen dat er aan het begin van de les gelezen wordt. De dag rustig beginnen met een boek bevalt de studenten wel. Dat is zo leuk om te horen. Ik had eigenlijk weerstand bij de studenten verwacht”, vertelt Esther.
- *Mission possible* – De studenten van de opleiding ‘Audiovisuele productie’ blijken geen boekenwormen. Na de vraag wie er in zijn of haar vrije tijd leest, gaat bij twee van de twintig jongeren een vinger omhoog. Mart Notermans (18) uit Heerlen is één van hen: “Ik lees vooral Engelstalige boeken, bijvoorbeeld *The Hunger Games*”. Zijn klasgenoot Robin Triepels (18) uit Heerlen geeft aan nooit te lezen: “Ik wilde nooit lezen, ik speel liever *games*. Maar nu heb ik een boek over Tom Cruise uitgezocht. Ik weet dat hij in *Mission Impossible* zijn eigen stunts gedaan heeft en ik hoop dat dit in het boek terugkomt”. Welke genres populair zijn? “Thrillers en waargebeurde verhalen”, vertelt Esther. *Vista Leest!* blijft niet beperkt tot twee halve uurtjes per week. “Er zijn studenten die vragen of ze de boeken mee naar huis mogen nemen”, zegt Esther. “Natuurlijk mag dat. We zijn ook al bezig met een uitleensys-

teem. Maar mocht in de tussentijd een boek niet worden ingeleverd, zie ik dat niet als een verlies. Dan hoop ik dat het aan iemand anders wordt doorgegeven en het nog eens gelezen wordt”. “De studenten gaan na het lezen veel geconcentreerder aan het werk”, aldus Samantha Meijer-Dieteren, docente aan het VISTA college.

3. Opbrengst: jong geleerd, is oud gedaan

En dan is er nog een volgende generatie die indirect met dit project kan worden bereikt. “In een andere klas was er een student die aangaf dat hij vroeger wel werd voorgelezen, maar dat hij dit nooit met zijn eigen kind doet. Hij had zelfs geen een boek in huis”, vertelt Esther. “Ik hoop dat we daar met *VISTA Leest!* verandering in kunnen brengen en hem kunnen aansporen om zijn kleine voor te gaan lezen. Dan heb ik meteen twee generaties bereikt. En voorlezen stimuleert de kinderen ook weer om zelf te gaan lezen”.

4. De toekomst

Graag wil ik *VISTA Leest!* uitbreiden naar alle VISTA-locaties, zodat alle 13.000 studenten gaan vrij lezen. Hiervoor is steun van het management en het CvB nodig, dat zijn steun uitspreekt voor het project, dat faciliteert en het belang van lezen erkent en uitdraagt. Om een leven lang te kunnen leren, zul je ook een leven lang moeten kunnen lezen.

Ons leesproject is niet alleen een leesoffensief, maar ook een aanval op voortijdige schooluitval.

Referenties

- Broekhof, K., K. Vaessen, J. Maarsse, J. Aarssen & T. van Velzen (2019). *Cijfers en meningen over lezen in Nederland*. Utrecht: Sardes.
- Broekhof, K. & T. van Velzen (2019). “Geen luxe, maar noodzaak – leesbevordering in het mbo”. In: *De nieuwe Meso*, maart 2019, p. 16-20.
- Chambers, A. (2012). *Leespraat: De leesomgeving, Vertel eens*. Leidschendam: NBD Biblio.